

vztahu k nim nebo probírá svou četbu jejich děl; to se pochopitelně týká zvláště autorů, které již ani znát nemohl. Pokud to mohu odhadnout, nepopsal Zahradka svou pouť ruskou a za ruskou literaturou v úplnosti, to nás jistě čeká někdy v budoucnosti, včetně všemožných peripetií, neboť být u nás rusistou mohla být sice včera i dnes procházka nebo toulka, ale nikoli růžovým sadem, pokud ovšem nemyslíme růžové trny...

Úvodní „toulka“ začíná příznačně Puškinem, jehož autor spojuje především s literární geografii. Zajímavé pochybnosti v něm vzbuzuje postava „Mikuláše“ Gogola, zejména to, jak komentuje vlastní „přečtení“ různých Gogolových děl včetně Tarase Bulby, Mrtvých duší nebo „maloruských“ či „petrohradských“ povídek. Podobně jsou koncipovány „toulky“ s hrabětem Lvem Tolstým nebo Maximem Gorkým.

Ještě zajímavější jsou pasáže popisující osobní setkání, např. s Andrejem Siňavským, pozoruhodná jsou pozorování o díle Šolochovově a Bulgakovově, i když neobsahují nic převratného; přesto tyto osobní poznámky a zážitky vrhají na předmět ostřejší světlo. V případě Č. Ajtmatova musím s autorem souhlasit a vrátit se k svým skeptickým recenzím z 80. let 20. století, kdy bylo u nás o Ajtmatovovi psát kriticky bezmála zakázáno – ale to byla jen politika konkrétních lidí a „jejich“ redakcí. Ajtmatovova „literární smrt“ v 90. letech není jistě úplná a mohla být a někdy i výjimečně byla předvídána mnohem dříve – na román Ajtmatov nikdy nestačil a jeho umělé ornamenty byly už vyžilé: jádro jeho tvorby zůstává v 60. a dílem 70. letech. Možná vše začalo neuvěřitelně přeceněnou, byť sympatickou „školskou“ novelou Džamila s donekonečna uváděným výrokiem L. Aragona.

Nejsilnější je Zahradka v kapitolách o autorech, jimž se věnoval, nejednoznačných, osobitých, rázovitých osobnostem s vlastním, netuctovým názorem: jistě k nim patří i zmiňovaný Šolochov, jemuž Zahradka kdysi věnoval pěknou poetologickou monografii, ale také pozdější emigré Viktor Někрасov: snad je to i téma války, které jej tolik přitahuje a jehož nepřekonaným znalcem u nás je. Velmi dobré jsou pasáže o Graninovi, Baklanovovi, Astafjevovi a Bykavovi.

Příliš nesouhlasím s pojetím ruských spisovatelů jako obětí režimu: chápu, že se všichni snažili přistupovat k realitě kriticky, ale nikdo nemůže popřít, že byli – až do svých konfliktů s režimem – vždy hýčkanými prominenty a jejich postoje v době perestrojky a hlavně později nelze u mnohých z nich (jistě ne u všech) chápat jinak než jako povrchově konjunkturální. Někdy se mi zdá, že se jim již nedá lidsky ani umělecky věřit: psali podle svého svědomí tehdy nebo nyní? Je to, co piší nyní, opravdu výraz jejich názorů? Co budou – pokud se dožijí – psát zítra a pozítří? Připomíná mi to ty, jejichž politické i estetické názory se za život proměnily třeba čtyřikrát, ale ve své době i dnes měli a mají vždy a opět pravdu. Asi to neplatí jen o ruských spisovatelích. Život je asi složitější než všechna věrejší i dnešní ideologická klíše.

Zahradkova kniha je atraktivním čtením, možná také trochu faktograficky zastřeným a retušovaným; Zahradka je klíčovým českým rusistou, s nímž je spojena celá epocha české a československé rusistiky: jeho vzpomínky, analýzy i názory a glosy jsou a budou vždy potřebné a respektované.

Ivo Pospíšil

DVANÁCTÁ ČESKO-SLOVENSKÁ KONFERENCE

Na FF MU se počátkem prosince 2008 uskutečnila již dvanáctá brněnská česko-slovenská konference, věnovaná tentokrát tématu *Česko-slovenské reflexe: 1968 (Jazyk – literatura – kultura)*. Pořádaly ji domácí Ústav slavistiky, Literární informační centrum v Bratislavě, Česká asociace slavistů, Středoevropské centrum slovanských studií a Slavistická společnost Franka Wollmana pod záštitou rektora MU Petra Fialy a děkana Filozofické fakulty Josefa Křobá. Za čestné hosty promluvil v úvodu proděkan FF Jan Zouhar.

Dopoledne z referujících hovořili Tibor Žilka o normalizaci v kontextu literárního života, Hana Voisine Jechová o české a slovenské cestě k roku

1968, Anton Baláz na téma *Neboli sme len osamelí bežci* (ten také seznámil s příspěvkem Antona Hykische Roky 1968–69 a slovenskí spisovatelia. *Ilúzie – fakty – zlyhania*), Dana Podracká přednesla příspěvek *Trezor tvorivej paměti*. Andrej Červeňák se zabýval dvěma optikami postižených, Mária Bátorová hovořila o vnitřní emigraci a vztazích Dominika Tatarky a českého disentu, Mária Kusá o významu roku 1968 pro překládání ruské literatury v Čechách a na Slovensku. Podobné téma – překladová tvorba v obou našich zemích v roce 1968 – si vybrala Oľga Kovačičová, František Všetického se představil s referátem *Hodina ticha* (před rokem 1968), Milan Pokorný se zabýval problémem dvojí identity

a Ivo Pospíšil českou literární prefází a postfází z let 1968–69.

Před polední přestávkou se uskutečnila prezentace knih Karel Krejčí: *Sociologie literatury* (eds. M. Zelenka a I. Pospíšil, Praha 2008 – úvodní slovo H. Voisine Jechová) a Slavista Jiří Polívka v kontexte literatury a folklóru I-II (eds. H. Hlášková, A. Zelenková, Bratislava – Brno 2008 – úvodní slovo I. Pospíšil), jež komentovali editoři a účastníci diskuse. V průběhu konference také účastníky ze Slovenska přijal proděkan FF MU J. Zouhar.

Odpoledne mj. hovořili Květuše Lepilová (Eugen Suchoň v recepci Brna), Zbyněk Holub (o reflexi jazykových prostředků v tisku v letech 1967–70 na podkladech z Jihočeské pravdy) a Adam Kola (na téma – co vědí Poláci o roce 1968 u nás). Po jednotlivých blocích se vždy uskutečnila bohatá diskuse, která uváděná témata mnohdy obohatila a prohloubila. Z konference, jako vždy, vyjde sborník referátů a dalších příspěvků.

Ludvík Štěpán

KVALITNÍ PŘÍRUČKA O PRÁCI S TEXTEM

Absolvent doktorského studia slovanských literatur na Ústavu slavistiky FF MU Milan Pokorný, v současnosti šéfredaktor časopisu Týdeník Rozhlas a pedagog Jihočeské i Masarykovy univerzity, připravil vynikající příručku, která se hodí zejména pro ty filology, kteří se stanou novináři nebo zakotví jako nakladatelští redaktori (*Milan Pokorný: Práce s textem v redakční a nakladatelské praxi*. Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice 2007, 128 s.). Na počátku autor vykládá svoje pojetí práce s textem v redakční a nakladatelské praxi; podstatou jeho příručky jsou však konkrétní příklady, kterak zacházet s textem, jež se má publikovat, jak jej korigovat, aby splňoval všechny požadavky kladené na jeho zveřejnění. Především se musí opravit překlepy a chybně napsaná slova, resp. dodržovat současnou pravopisnou normu, funkčně opravit grafiku, interpunkci, uvozovky, rozlišovat spojovníky a pomlčky.

Tím je také dána didaktická a instruktivní hodnota knížky: ukazuje, jakých chyb se autoři nejčastěji dopouštějí. Další vrstvou je stylistická a stylová úprava, event. hlubší strukturálně sémantické zásahy do textu. K tomu bych dodal, že jde velmi často o slovoled, v němž se často chybí ve smyslu nedodržování aktuálního členění větného, tj. funkční větné perspektivy. To, že dnešní text se zhotovuje na PC, nese s sebou daleko menší pečlivost a obezřetnost: proto je úloha redaktora a korektora ještě důležitější, než tomu bylo v minulosti. Není text jako text: proto je tak důležité, že Pokorný tu uvádí příklady právě

s různými typy textů od beletrie přes literaturu faktu k staršímu textu (i minulých století) k textům politologickým nebo memoárovým, kde se mísí hledisko historické objektivity a vyhraněně osobní přístup, což se projevuje i ve stylistické nevyrovnanosti.

Autor také ukazuje, jak je důležitá práce s různými útvary spisovné češtiny, jak třeba zacházet s obecnou češtinou apod. M. Pokorný nám tu předvádí široký registr textů z vlastní i jiné editorské praxe. Důležité je ovšem východisko, tedy výchozí stav textu, jež může být různý a různé úrovně: někde jde jen o úpravu normy (např. při editaci staršího textu nahradit „w“ podle normy 19. století za „v“), jinde jde o značně chaotický výchozí stav, kde je třeba rozsáhlých a vícevrstevnatých zásahů. Autor je obeznámen s podstatnou sekundární literaturou: odkazuje na zásadní příručky, jako jsou knihy bibliologické (L. Pavlát, V. Pistorius), ale také textologické (P. Vašák), knížky o redigování (J. Vojtek) a nakladatelské práci aj.

Literáty může zaujmout, že autor jako podkladů používal jak publicistiky (J. Vodňanský: *Velká encyklopedie ptákovin*, Praha 2004; V. Komárek: *Kronika zoufalství a naděje*, Praha 2004), tak odborné literatury (B. Bradbrooková: *Karel Čapek. Hledání pravdy, poctivosti a pokory*, Praha 2006; V. Doubek: *Česká politika a Rusko*. Praha 2005), tak překlady (M. MacMillanová: *Mírotvorci*, Praha 2004), publicistiku novinovou i starší texty (např. *Hájkovu Kroniku českou, Pražské ghetto od Zikmunda Wintera nebo Paměti Edvarda Beneše*, Praha 2007).

Ivo Pospíšil